

Ta det onde ved roten

Hvis høymola har fått sette frø år etter år, så har vi tusenvis av potensielle problem. Som med alt anna, start bekjempelsen i tide. For med list og lempe lar ugraset seg bekjempe!

Kari Bysveen | Norsk Landbruksrådgiving Viken

Høymole synes å være et økende problem også på Østlandet. Sannsynligvis fordi engene blir eldre, og at høymola har fått frødd seg over tid. Alle bør luke de første plantene de ser. Avlingene reduseres, samtidig som fôret blir lite smakelig. Frødyrkere risikerer trekk i frøoppgjøret fordi frø av høymole og andre syrearter er vanskelige å rense vekk fra timotei og kløverfrøproduksjon.

Ei lysglad plante

En masteroppgave av Åshild Irene Lie fra 2009, viste at høymola stimuleres til spiring av lys, samt vekslende temperaturer i døgnet og tilførsel av nitrogen. Gjenlegg uten bruk av dekkvekst er uheldig der det er mye høymole. Det tar tid før gjenlegget dekker godt og blir konkurransedyktig mot høymola. Dekkveksten bør heller ikke være for tynn, og må slås eller treskes i tide slik at gjenleggsplantene er solide før vinteren kommer.

Vi ser mest høymole der det er mye dyretråkk. Mest fordi det ikke er så mange andre planter som liker seg der pga strukturskader, men også fordi det er ei lyselskende plante.

◀ Vi må huske at det er særdeles livskraftige planter vi har med å gjøre. I snitt danner ei plante 9000 frø. Frø kan ligge i jorda i opptil 80 år. Foto: Hege Sundet.

Overlever ikke ensilering

En bacheloroppgave utført av Jan Frode Vedvik ved Høgskolen i Hedmark i 2010, viste at om vi ikke fortørka graset til mer enn 30 prosent tørrstoff, så overlevde ikke frø av høymole i rundballen. God gjæring med pH ned mot 4 gjør at frøet ikke overlever. I rundballer med tørrstoffprosent på 45, hvor pH også var høyere, overlevde frøa. Tidligere har man vist at frø i liten grad overlever en vinter i en silokum.

Slå før frøa blir brune

Fra gammelt av visste man at om man tørker enga til høy, så ettermodnes høymolefrøet på stengelen.

En enkel undersøkelse utført på Hedemarken, av Thomas Cottis, Høgskolen i Hedmark 2009, viser at høymolefrøet ikke er spiredyktig før det begynner å bli mørkfarga. Det betyr at om en grønn høymolefrøstengel kommer i siloen, så skal ikke frø fra denne kunne spres videre i fôr og gjødsel.

Varme må til

I forsøk fra tidlig 1900, viste Korsmo at 90 prosent av høymolefrø som passerer fordøyelsen til kua fortsatt er spiredyktige. Dersom gjødsellageret oppnår en temperatur på 30°C i tre uker vil de fleste frøa være knekt, eventuelt 40-45°C i tre til seks døgn. Det må presiseres at en gjødselhaug som ikke snus eller komposteres på forsvarlig vis, ikke oppnår slik temperatur i ytre lag.

Toppen av rota og djup pløying

I en omfattende undersøkelse i Sveits tidlig på nittitallet, sammenligna man resultat av alle tiltak som tenkes kan. Nedslåing av Høymola gav ekstra liv i planta, og det ble faktisk mer plantemasse 14 dager etter registrering og året etter, enn der høymoleplantene ikke ble rørt. Det betyr at pussing med beitepusser kan hindre at mange frø rekker fram til modning, men er stort sett en kosmetisk løsning. Grasbrenning gav heller ingen

effekt. Det som hjalp mest, var faktisk at man kutta de øvre 10 cm av rota, eller rykka opp rota. Nå skal det nevnes at det var Byhøymola som var med i dette prosjektet, og den er hakket vanskeligere å luke da den har mer greina rot. Videre viste det seg at rotbiter fra øvre rota bør moldes ganske djupt ned for å tynes. Rotbiter fra øvre del av rota, gav 40 prosent færre planter når de ble lagt på 20 cm djup. 40 prosent effekt er ikke godt nok! Dette betyr at man må pløye enda djupere, men også at pløying ikke er eneste tiltak alene.

I en undersøkelse i Norge rundt 2010, viste at pløying på 24 cm djup gav 65prosent reduksjon kontra 16 cm djup pløying. Praktisk erfaring viser at pløying to år på rad er effektivt. På areal som ikke kan pløyes, må man bare bite i graset, og starte luking!

Hvorfor blir det bare mer og mer da?

Vi vet altså ganske mye om hvordan unngå at frø modnes og spres. Men hvorfor blir det mer og mer høymole i engene da? Vi må huske at det er særdeles livskraftige planter vi har med å gjøre. I snitt danner ei plante 9000 frø. Jo eldre planta blir, jo fler sideskudd danner den, og fler og fler blir det. Frø kan ligge i jorda i opptil 80 år. Får ei plante stå urørt i noen år, så har man dratt på seg tusenvis av problem. Kutting og silolegging før frøa blir brune, hindrer ny frødannning og spredning. Rota vil imidlertid fortsette å produsere nye frøstengler år etter år. Det beste hadde nok derfor vært å ta det onde ved roten.

kari.bysveen@lr.no

Undersøkelsene utført i Norge de siste åra, er alle tiltak i Bioforsk sitt prosjekt: «Kontroll av høymole (Rumex spp.) i økologisk forproduksjon - en flaskehals ved økologisk melke- og kjøttproduksjon» som pågikk fra 2006-2010.

Tiltak mot høymole

- ▶ Pløying to år på rad er effektivt mot eldre planter. Pløy riktig. Finner du høymole med frøstengler i åker du har pløyd det bestemte året, så har du rett og slett pløyd for dårlig.
- ▶ Sørg for gode gjenlegg. Høymola trenger lys for å spire, og stimuleres til vekst i glissen eng.
- ▶ Luk planter før det blir for mange. Start i tide, plutselig er det uoverkommelig. Høymola spirer i hovedsak fra de øvre 5-10cm. Det er viktigst å få opp øvre del av rota.
- ▶ Luking rundt St.Hans eller etter litt regn letter lukejobben. Høymolestikke er også nyttig.

Om vi ikke fortørker graset til mer enn 30 prosent tørrstoff, så overlever ikke frø av høymole i rundballen. Foto: Silja Valand.

Nulltoleranse for ugraset og allsidig strategi kan gi deg kontroll på høymola. Foto: Kari Bysveen.